

Kaupunginhallitus 17.06.2024 § 161

§ 161

Valtuustokysymys TE-palveluiden siirtymisestä kunnille (Kv-asia)

Valmistelijat / lisätiedot:
Kangas Ulla

etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kaupunginjohtaja Mäkelä Jukka

Kaupunginhallitus ehdottaa, että valtuusto merkitsee selostusosan tiedoksi vastauksena valtuutettujen Mia Noreksen ja Joel Vanhasen ym. 22.4.2024 jättämään valtuustokysymykseen TE-palveluiden siirtymisestä kunnille sekä toteaa kysymyksen loppuun käsitellyksi.

Käsittely

Kaupunginjohtajan estyneenä ollessa asian esitteli kaupunkiympäristön toimialajohtaja Olli Isotalo.

Päätös

Kaupunginhallitus:
Esittelijän ehdotus hyväksyttiin yksimielisesti.

Selostus

Valtuustokysymys

Valtuutettu Mia Nores ja Joel Vanhanen sekä 26 muuta valtuutettua ovat jättäneet 22.4.2024 valtuustokysymyksen, jossa esitetään seuraavat kysymykset koskien valmistelua TE-palvelujen järjestämisvastuun siirtymistä kunnille:

- 1) Missä vaiheessa valmistelu on?
- 2) Työperäisen maahanmuuton sekä kohtaannon ja työvoiman liikkuvuuden edistäminen vaativat ylläalueellisia toimia. Toisaalta kaikilla aloilla on pulaa osaavasta työvoimasta. Miten Espoo varautuu siihen, että osaavan työvoiman saatavuus ei muodostu yrityksille ja Suomen kestäväälle kasvulle esteeksi?
- 3) Työllisyysalueen tehtävänä on edistää ja edesauttaa työvoiman liikkuvuutta myös työllisyysalueiden välillä (kansallisesti). Miten Espoo aikoo toteuttaa tämän?
- 4) Espoon työllisyysalueella heikossa työmarkkina-asetuksessa olevia ovat nuoret ja maahanmuuttajat, joiden työttömyys on pitkittynyt. Erityisesti nuorisotyöttömyyden kehitys on ollut viime aikoina valitettavaa. Millä toimenpiteillä Espoo vahvistaa heikossa työmarkkina-asetuksessa olevien työllistymistä?
- 5) Mikä on ajantasainen arvio Espoon saamasta valtionosuudesta te-palveluihin ja työttömyysturvaan pohjautuen VM:n painelaskelmiin ja kuinka hyvin rahoitusmalli tukee TE-palveluiden toteuttamista Espoossa?

- 6) Miten Espoo aikoo toimia TE-palveluiden järjestämisessä edelläkävijänä muihin työllisyysalueisiin nähden ja ottaa huomioon alueen erityispiirteet (niin haasteet kuin edut)?
- 7) Miten Espoon työllisyysalueen palveluiden vaikuttavuutta aiotaan mitata ja minkälaisia tulostavoitteita asetetaan?
- 8) Miten työvoiman saatavuuteen ja yritysten osaavan työvoiman tarpeisiin vastaamiseen aiotaan panostaa Espoon työllisyysalueella?

Vastaus on valmisteltu työllisyyspalveluissa.

Vastaukset valtuustokysymyksiin

Työllisyys- ja elinkeinopalvelujen järjestämisvastuu siirretään valtiolta kunnille 1.1.2025 alkaen. TE24-uudistuksen tavoitteena on tuoda työvoimapalvelut osaksi kunnan elinvoimatyötä sekä tuottaa tehokkaampia ja saavutettavampia työvoimapalveluja. Uudistuksen myötä valtiolta siirtyy kunnille vuoden 2025 alusta noin 100 erilaista TE-toimistojen, ELY-keskusten ja KEHA-keskuksen palvelua ja tehtävää.

Rakennemuudistuksella on vaikutuksia lakisääteisiin viranomaistehtäviin, toimintaympäristöön, kumppanuuksiin ja palveluihin. Näiden lisäksi uudistuksella on merkittäviä vaikutuksia kuntien talouteen ja sen ennakkointiin. Uudistuksen myötä nykymuotoiset TE-toimistot lakkautetaan ja toimistojen henkilöstö siirtyy kuntien palvelukseen liikkeenluovutuksella ns. vanhoina työntekijöinä. Tämän hetken arvion mukaan Espoon ja Kauniaisten muodostamalle työllisyysalueelle siirtyisi henkilöstöä TE-uudistuksen myötä noin 240.

Työvoimapalvelujen järjestäminen ja muut työvoimapalveluihin liittyvät lakisääteiset tehtävät muodostavat kunnille uuden valtiosuustehtävän. Siirtyvien työvoimapalvelujen osalta yleiskatteisia valtiosuusia maksetaan kunnan työikäisen väestön (18-64 -vuotiaat) sekä työttömien määrän perusteella. Työttömien määrä lasketaan laajan työttömyyden perusteella, jolloin mukaan lasketaan myös työvoimapalvelujen piirissä olevat työttömät sekä palkkatuella työskentelevät. Näiden uusien valtiosuuskriteerien lisäksi vieraskielisyyden perusteella kohdennetaan työttömien kotoutumiskoulutuksen kustannuksia vastaava rahoitus. Kunnan vastuu työttömyysturvasta aikaistuu nykyisestä ja yksittäisen kunnan rahoitusosuus muuttuu sekä työttömien määrän että työttömyyden keston mukaan.

Espoo ja Kauniainen tulevat muodostamaan työllisyysalueen, joten Espoon tulee päättää organisoitumismuodosta vastuukunnan ja kuntayhtymän välillä. Kuntayhtymään liittyvässä valmistelussa on kevään aikana tarkasteltu Omnian roolia TE-palvelujen järjestäjänä ja työvoimaviranomaisena. Osana valmistelua kaupunginhallitukselle on jo esitelty TE-palvelujen järjestämisen analyysia vastuukuntamallin (liikelaitos), kuntayhtymän ja Omnia koulutuskuntayhtymän kautta.

Tehtävien hoidosta järjestämisvastuussa oleva kunta tai kuntayhtymä vastaa järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden

- yhdenvertaisesta saatavuudesta
- tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä
- tuottamistavasta
- tuottamisen valvonnasta ja
- viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Viime lokakuussa valtuusto hyväksyi työllisyysalueen muodostamista ja yhteistä toimielintä koskevan yhteistoimintasopimuksen Espoon kaupungin ja Kaunaisten kaupungin välillä. Valmistelu jatkuu joulukuuhun 2024.

Espoolla on TE-uudistuksessa hyvä mahdollisuus kehittää entistä vaikuttavampia työllisyyspalveluita ja siksi valmisteluun on nyt todella panostettava. Ei riitä, että ylletään lain vaatimaan minimiin, vaan Espoon tulisi pyrkiä edelläkävijäksi myös työllisyyspalveluiden järjestämisessä. Lisäksi Espoon erityispiirteet työllisyyden kannalta, kuten korkea osaaminen sekä Keilaniemen ja Otaniemen innovaatioalue, tulisi pyrkiä huomioimaan täysimääräisesti palveluiden toteuttamisessa. Myös muut erityispiirteet, kuten vieraskielisten korkea osuus ja yritysten kova kysyntä osaavalle työvoimalle tulisi ottaa huomioon.

1. Missä vaiheessa valmistelu on?

Espoon TE-uudistuksen valmistelu on organisoitu TE2024-ohjelmaksi Espoon ohjelmajohtamisen mallin mukaisesti, koska kyseessä on merkittävä muutos kunnan toiminnassa. Uudistuksen valmistelu etenee ohjelman suunnitelman ja aikataulun mukaisesti.

Espoo on syksyllä 2023 vahvistanut valtuustokäsittelyssä tulevan työllisyysalueen palvelustrategian, josta on edetty keväällä 2024 työmarkkinalähtöisen palvelumallin rakentamiseen. Hallinnollisessa valmistelussa on päätetty 1.1.2025 aloittavasta työllisyyden tulosityksiköstä osana elinvoiman tulosaluetta sekä kaupunginhallituksen alaisuuteen perustettavasta työllisyysjaostosta, jossa myös Kauniaisten kaupungilla on edustus. Parhaillaan valmistelussa on uudistukseen liittyvät hallintosäännön tarkistukset sekä tulevan tulosityksikön toimintaohje ja talousarvio. Henkilöstöhallinnon osalta meneillään on kaupungin työntekijöiden yhteistoiminta ja valmistautuminen valtiolta liikkeenluovutuksena siirtyvien virkahenkilöiden vastaanottamiseen tehtävänkuvien, vaativuusarviointien, resurssitarpeiden, henkilöstösijoittumisen ja perehdyttämistarpeiden määrittelyjen osalta. HR-tietojen siirron, palkanmaksuprosessin ja muiden maksatusprosessien testaus, teknisen tuen varmistaminen ja rajapintojen kuvaukset ovat myös meneillään.

TE2024-ohjelman omistaa kaupunginjohtaja ja operatiivisesta johtamisesta vastaa työllisyyspalvelujen päällikkö. Ohjelman etenemistä seurataan ja ohjataan säännöllisesti noin 1,5 kuukauden välein kaupunginjohtajan asettamassa operatiivisessa ohjausryhmässä, jossa on edustus kaupungin kaikilta toimialoilta ja Kauniaisten kaupungista. Operatiivisen ohjausryhmän puheenjohtajana toimii Espoon kaupungin elinvoimajohtaja.

TE2024-ohjelmavalmistelu on jaettu viiteen osaprojektiin: Palvelut (työntekijä- ja työnantajapalvelut), Talous ja rahoitus, Hallinto ja tukipalvelut, HR ja ICT. Osaprojektien etenemisestä ja raportoinnista vastaavat nimetyt projektipäälliköt vastaavilta toimialoilta. Osaprojektien edistymistä seurataan säännöllisesti työllisyyspalvelujen johtoryhmässä.

TE2024-ohjelmasta on laadittu riskiarviointi 2023 syksyllä ja tunnistettuja riskejä seurataan ja niihin pyritään aktiivisesti vaikuttamaan. Uudistuksen onnistumisen keskeisimmät riskit liittyvät tämän hetken arvion mukaan siirtyvien asiakastietojärjestelmien toimivuuden varmistamiseen, henkilöstön riittävyyteen ja osaamiseen, valtion palvelusopimusten (yli 70) siirtoon ja uusien kilpailutusten tekemiseen vuodenvaihteeseen mennessä,

valtionosuusrahoituksen riittävyteen ja KEHALta siirtyvien harkinnan varaisten kulukorvausten maksatusten jonoutumiseen.

2. Työperäisen maahanmuuton sekä kohtaannon ja työvoiman liikkuvuuden edistäminen vaativat yliaalueellisia toimia. Toisaalta kaikilla aloilla on pulaa osaavasta työvoimasta. Miten Espoo varautuu siihen, että osaavan työvoiman saatavuus ei muodostu yrityksille ja Suomen kestäväälle kasvulle esteeksi? Miten työvoiman saatavuuteen ja yritysten osaavan työvoiman tarpeisiin vastaamiseen aiotaan panostaa Espoon työllisyysalueella?

Espoon näkökulmasta osaavan työvoiman saatavuus ja kohtaannon (kysynnän ja tarjonnan suhde) edistäminen on keskeinen kaupungin elinvoimaa edistävä kysymys. Työnantajat ja yritykset etsivät tarpeisiinsa vastaavia osaajia, joiden osaamisen on oltava ajantasaista. Tilanne, jossa avoimet työpaikat ja työvoima eivät kohtaa, on sekä taloudellisesti että inhimillisesti kestävä kunnalle. Syyt löytyvät useimmiten siitä, että työnhakijoilla ei ole tarvittavaa osaamista tai työnantajien hakemat osaajat asuvat jossakin muualla. Elinvoiman näkökulmasta jokainen täyttymätön työpaikka ja ilman työtä jäävä työnhakija on Espoolle menetys.

Vaikka työllisyyskehitys on säilynyt suhdannetilanteeseen nähden hyvänä, toimintaympäristön jatkuvat muutokset haastavat keskipitkän ja pitkän aikavälin ennustamista. Huhtikuussa 2024 Uudenmaan työllisyyskehityksen trendi näyttää, että avointen työpaikkojen määrän lasku on hidastunut, samoin työttömien työnhakijoiden määrän kasvu. Näiden positiivisten trendien vastakohtana korkeakoulutettujen ja pitkäaikaistyöttömien määrän kasvu jatkuu edelleen. Nuorten ja ulkomaalaisten työttömyysluvut ovat edelleen korkeita. (Uudenmaan Työllisyyskatsaus 4/24) Suomen Pankin väliennusteen (3/24) mukaan talous alkaa toipua vuoden loppua kohti ja vuonna 2025 bruttokansantuotteen odotetaan kasvavan 1,7 %, joskin vuonna 2026 kasvu hiukan hidastuu.

Espoo varautuu osaavan työvoiman saatavuuteen ennen kaikkea tehokkaalla työnvälitystyöllä työttömyyden alkuvaiheessa työmarkkinalähtöisen palvelumallin mukaisesti. Lisäksi tiivis ja tavoitteellinen yhteistyö koulutuksen järjestäjien ja työnantajien kanssa on ratkaisevassa asemassa. Suomalainen koulutusjärjestelmä tarjoaa hyvät puitteet osaamisen kehittämiseksi, mutta pitkät tutkintokoulutukset eivät työllistymisen näkökulmasta ole vaikuttavia; tarvitaan myös joustavia ja työelämälähtöisiä ratkaisuja, joita koulutuksen järjestäjät suunnittelevat ja tarjoavat yhdessä työllisyyspalvelujen kanssa. Espoon työllisyyspalveluissa tunnemme alueelliset ja paikalliset osaamistarpeet ja työskentelemme niiden täyttämiseksi varmistaaksemme työnantajille päin houkuttelevat ja joustavat ratkaisut. Näitä ratkaisuja Espoo tekee yhteistyössä laajan koulutus- ja työnantajaverkoston kanssa.

Espoo on kuntakokeilun aikana vuodesta 2020 alkaen kehittänyt toimivia malleja työnantajien rekryointitarpeisiin vastaamiseksi, esimerkiksi Omnian kanssa. Esimerkiksi työpaikalle vietävät oppimisen tuen ratkaisut (mm. suomen kielen vahvistaminen työssä), työnantajien tarpeisiin räätälöidyt osatutkinnot, lyhyet koulutuskokonaisuudet ja opinnot, joita oppija voi myös joustavasti sovittaa yhteen työssäkäynnin kanssa, ovat esimerkkejä oppilaitosten kanssa tehdystä yhteistyöstä. Vuodesta 2025 lähtien TE-palvelujen järjestämistä vastuun siirryttyä Espoon työllisyysalueelle, työnantajien osaamistarpeisiin voidaan vastata entistä täsmällisemmin osaamisen kehittämisen hankintoja kohdentamalla

paikallisten tarpeidemme mukaisesti. Palvelujen painopistettä tullaan siirtämään entistä selkeämmin työttömyyden alkuvaiheeseen, jolloin työllistymisen pitkittymiseen liittyviä haasteita ei ole ehtinyt vielä kasautua. Pitkään työttömänä olleille kohdennetaan palveluja, joissa yhdistyy tarvittaessa myös hyvinvoinnin ja terveyden tukielementit yhteistyössä muiden toimijoiden ja erityisesti Länsi-Uudenmaan hyvinvointialueen kanssa. Kohderyhmistä Espoo panostaa ennakoivaan työhön erityisesti nuorten parissa, jotta nuoret löytäisivät opiskelu- ja työpaikan nivelvaiheissa päätyttyä työttömäksi työnhakijaksi. Ulkomailta muuttaneet ja kotoutujat nähdään Espoossa nuorten lisäksi keskeisenä ryhmänä, jonka työllistyminen on Espoon elinvoiman näkökulmasta tärkeää. Edelleen kehitämme ja vahvistamme toimivaa Osaamiskeskus-konseptiamme, joka on kuntakokeilunkin ajan työllistänyt avoimille työmarkkinoille ja poluttanut jatko-opintoihin suuren määrän maahan muuttaneita.

Työvoiman ylläalueelliseen liikkuvuuteen Espoo panostaa ennen kaikkea pääkaupunkiseudun kolmen suurimman kunnan välisellä yhteistyöllä (PKS-yhteistyö), jossa työnantajien ja yritysten tarvitsemat kohtaantoon liittyvät palvelut löytyvät nopeasti ja tehokkaasti, ja työnhakijoille on tarjolla yhdessä kilpailutettuja ja hankittuja, vaikuttaviksi todennettuja työllistymiseen johtavia palveluja. Alueellista liikkuvuutta Espoo edistää myös yhteistyöllä kuuden suurimman kaupungin kanssa (C6). Lisäksi Espoo on mukana C23- eli 23 suurimman kaupungin verkostossa edistäen valtakunnallisesta näkökulmasta työvoiman sujuvaa liikkuvuutta. Ylläalueellisesti voidaan edistää entistä tehokkaammin erilaisten kohtaantoa edistävien palveluratkaisujen hankkimista ja hyödyntämistä yhteisesti ja koordinoitusti: esimerkkeinä yritysten kanssa tehtävä yhteistyö (yhteishankintakoulutukset, muutosturvapalvelut valtakunnallisissa suurtyönantajien muutostilanteissa).

Työllisyyspalvelujen työmarkkinalähtöinen palvelumalli perustuu yritysten aitoihin rekrytointitarpeisiin vastaamiseen. Osaamistarpeisiin vastataan ohjaamalla työnhakija-asiakkaita kouluttautumaan työllistäville aloille joustavin, työnantajälähtöisin ratkaisuin. Yritys- ja työnantajapalvelut rakennetaan Espoossa osaksi Business Espoo –yrityspalveluverkostoa. Jo nyt Uudenmaan TE-toimisto ja Työllisyys Espoon työnantajapalvelut ovat osa Business Espoon palvelutarjoamaa. Tavoitteena on entistä paremmin hyödyntää Business Espoo -verkoston tuomia hyötyjä yritysten ja työnantajaorganisaatioiden palvelemiseksi. Espoon kaupungin oman työvoiman saatavuutta tuetaan muun muassa maahanmuuttajien rekrytointimallilla. Palkkatukea kohdennetaan pysyviin työllistymisiin avoimille työmarkkinoille. Palveluilla ja toimenpiteillä vastataan espoolaisten työnhakijoiden ja yritysten työllistymisen ja työvoiman saatavuuden tarpeisiin kokonaisvaltaisesti ja ennakoivasti. Työllisyyden edistämiseksi varaudutaan ennakolta kasvavan ja edelleen kansainvälistyvien kaupunkilaisten sekä kaupungin yritysten osan työvoiman saatavuuden tarpeisiin.

3. Työllisyysalueen tehtävänä on edistää ja edesauttaa työvoiman liikkuvuutta myös työllisyysalueiden välillä (kansallisesti). Miten Espoo aikoo toteuttaa tämän?

Työvoiman ylläalueelliseen liikkuvuuteen Espoo panostaa ennen kaikkea pääkaupunkiseudun kolmen suurimman kunnan välisellä yhteistyöllä (PKS-yhteistyö), jossa työnantajien ja yritysten tarvitsemat kohtaantoa edistävät palvelut löytyvät nopeasti ja tehokkaasti, ja työnhakijoille on tarjolla yhdessä kilpailutettuja ja hankittuja, asiakaslähtöisiä ja vaikuttaviksi

todennettuja työllistymiseen johtavia palveluja. Pääkaupunkiseudun kolmen suurimman kaupungin alueella liikkuu suurimmat työnhakijapotentialit ja tästä syntyy yhteinen intressi vahvistaa yliaalueellista liikkuvuutta työ- ja koulutustarjonnan suhteen. Alueellista liikkuvuutta Espoo edistää myös yhteistyöllä kuuden suurimman kaupungin C6-yhteistyöllä. Lisäksi Espoo 23 suurimman kaupungin verkostossa (C23) edistää valtakunnallisesta näkökulmasta työvoiman sujuvaa liikkuvuutta. Yliaalueellisesti voidaan edistää entistä tehokkaammin erilaisten kohtaantoa edistävien palveluratkaisujen hankkimista ja hyödyntämistä yhteisesti ja koordinoitusti: esimerkkeinä yritysten kanssa tehtävä yhteistyö (yhteishankintakoulutukset, muutosturvapalvelut valtakunnallisissa suurtyönantajien muutostilanteissa).

Espoo haluaa olla hyvä kumppani yrityksille, VTT:lle, Aalto-yliopistolle ja muille korkeakouluille kansainvälisten osaajien houkuttelussa, asettautumisen tukemisessa ja suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittymisessä. Espoon kaupunki on vahvasti sitoutunut työhön johtavan maahanmuuton ja kansainvälisen rekrytoinnin edistämiseen. Espoolla on vuodesta 2017 lähtien ollut keskeinen rooli hallitusohjelmaan kuuluneen Talent Boost -toimenpideohjelman käynnistämisen sekä toteuttamisessa. Espoossa on vuosien aikana kehitetty ja tuotettu palveluita, joilla on edistetty Suomeen ulkomailta opiskelun, työn tai perheen takia muuttaneiden, korkeasti koulutettujen henkilöiden kiinnittymistä suomalaiseen työelämään. Työtä on tehty tiiviissä yhteistyössä mm. Business Finlandin Work in Finland-yksikön, muiden PKS-kuntien ja korkeakoulujen sekä Helsingin seudun kauppakamarin kanssa. Vuoden 2023 aikana on aloitettu pilottiyhteistyö Teknologiateollisuus ry:n kanssa kansainvälisten IT-osaajien rekrytoimiseksi Suomeen. Tavoitteena on yhdessä työnantajien sekä työhön johtavaa maahanmuuttoa edistävän Talent Boost -verkoston kanssa luoda uusi palvelukonsepti, joka kattaa koko rekrytoinnin kaaren yritysten osaajatarpeiden kartoittamisesta rekrytoitujen osaajien ja heidän perheidensä asettumiseen Suomeen.

Työhön johtavan maahanmuuton ja kansainvälisen rekrytoinnin palvelujen osalta Espoossa nähdään tärkeänä ylläpitää ja vahvistaa myös omia paikallisia palveluita kansallisten palvelujen lisäksi, jotta paikalliset elinkeino- ja työllisyystarpeet tulevat huomioituksi. Jo tällä hetkellä kaupungin oma palvelutuotanto kansainvälisten osaajien työllistymisen ja asettautumisen edistämiseksi on laajempaa kuin TE-hallinnon vastuulla olevat kansainvälisen rekrytoinnin palvelut. TE-palveluista siirtyy kuntien vastuulle kansainvälisen rekrytoinnin osalta Euroopan sisällä työvoiman liikkuvuutta tukevat EURES-palvelut. Etuna muutostilanteessa Espoossa on jo olemassa olevat palvelut, kumppanuussuhteet ja verkostot.

4. Espoon työllisyysalueella heikossa työmarkkina-asemassa olevia ovat nuoret ja maahanmuuttajat, joiden työttömyys on pitkittynyt. Erityisesti nuorisotyöttömyyden kehitys on ollut viime aikoina valitettavaa. Millä toimenpiteillä Espoo vahvistaa heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä?

Nuorten työttömien määrä kääntyi kasvuun vuoden 2023 syksyllä. Espoossa, Helsingissä ja pääkaupunkiseudulla nuorten työttömien määrä kasvoi suunnilleen saman verran, n. 20 prosenttia. Nuorten työllisyyden tilanne onkin valtakunnallisesti haastava ja Espoon luvut noudattelevat verrokkikuntien tilanteita. Nuorisotyöttömyys (alle 25-vuotiaiden työttömien osuus saman ikäisestä työvoimasta) on Espoossa selvästi tavoitetasoa (6,9 %) korkeammalla tasolla, ollen huhtikuun 2024 lopussa 9 %.

Nuorisotyöttömyyden taustalla ovat pitkälti samat syyt kuin muussakin työttömyydessä: talousnäkymien heikkeneminen.

TE2024-uudistuksen myötä Espoolle tulee entistä enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa nuorten ja muiden heikossa työmarkkina-
asemassa olevien työllistymiseen. Espoo vahvistaa heikossa työmarkkina-
asemassa olevien työllistymistä työmarkkinalähtöisen palvelumallin
mukaisesti, kohderyhmien yksilölliset tarpeet tunnistaen ja huomioiden.
Työllisyyspalveluissa kohdennetaan ohjausta, työnantajayhteistyötä ja
koulutuksellisia polkuja erilaisten tunnistettujen asiakassegmenttien
pohjalta. Espoolaiset maahanmuuttajat ovat nuorten lisäksi keskeinen
kohderyhmä. Suuri osa Espoon nuorten väestönkasvusta on vieraskielistä.

Espoo on pystynyt työllisyyden kuntakokeilujen ajan työskentelemään
entistä tiiviimmin työnhakijanuorten kanssa ja selvittämään nuorten
työnhakijoiden tilannetta. Espoossa on ollut useampi verkostomaisen
työskentelyn projekti ja toimenpiteitä myös ennakoivaan nuorten
työttömyyden vähentämiseen. Työllisyyspalveluissa on kehitetty useita
toimintoja, joilla erilaisille nuorten ryhmille pystytään kohdennetummin
tarjoamaan heidän tarpeidensa mukaisia palveluita. Tulevaisuudessa
rakennetaan entistä vahvemmin ennakoivaa yhteistyötä kaupungin,
oppilaitosten ja työnantajien kesken.

Taloussuhdanteet vaikuttavat erityisesti vastavalmistuneiden nuorten ja
kotoutujien työelämään kiinnittymiseen eli ensimmäisen työpaikan
löytymiseen. On tärkeää saada työkokemusta heti valmistumisen jälkeen ja
tämän tavoitteen saavuttamiseksi on onneksi paljon tehtävissä
taloussuhdanteista huolimatta: Esimerkiksi opintojen aikaisen
työharjoittelun hyödyntäminen ja yhteistyö oppilaitosten ja työnantajien
kanssa tavoitteiden määrittelyssä, rekrytointimessuilla esittäytyminen,
hyvien hakemusten tekemisen ohjaus, työelämävalmiuksien harjoittelu ja
itsetunnon vahvistaminen vertaisryhmissä, työelämän kielitaidon
vahvistaminen työpaikalla ohjatusti ja niin edelleen.

5. Mikä on ajantasainen arvio Espoon saamasta valtionosuudesta TE-
palveluihin ja työttömyysturvaan pohjautuen VM:n painelaskelmiin ja
kuinka hyvin rahoitusmalli tukee TE-palveluiden toteuttamista
Espoossa?

Valtionosuusrahoituksella ei ole mahdollista kattaa työllisyyden
edistämiseen liittyviä kustannuksia kokonaisuudessaan. Valtion
rahoitusmalli ei ole riittävä kasvavan kunnan tarpeisiin, ja kasvanut
työttömyys yhdistettynä TE-palvelujen rahoitusleikkauksiin johtavat siihen,
että TE-palveluvastuu siirtyy kuntiin aliresursoituna. Toteuttaakseen
työllistymisiin johtavat, vaikuttavat palvelut, Espoon on resursoitava itse
lisää työllisyyden edistämiseen, mikä pitää sisällään VOS-rahoituksella
katettavien lakisääteisten palvelujen lisäksi laajemman kaupungin
työllisyyden lisäämiseen tähtäävän yhteistyön ja palvelupolut
perusopetuksesta oppilaitoksiin, elinkeino- ja työllisyyspalveluihin ja
työllistäviin yrityksiin. Työllisyyspalveluilla vastataan siihen, että kohtaanto
työmarkkinoilla paranee, espoolaiset työnhakijat työllistyvät nopeasti ja
espoolaiset työpaikat täytetään nopeasti. Työllisyyttä edistetään yhdessä
koko kaupungin ja kumppaneiden kanssa. Työllisyyden edistämässä
varaudutaan ennakolta kasvavan ja edelleen kansainvälistyvien
kaupunkilaisten sekä kaupungin yritysten osavan työvoiman saatavuuden
tarpeisiin.

Kehyksen valmistelussa olemme käyttäneet materiaalina niin TEM:n 11/2023 tuottamaa mallia rahoituksen palveluiden kattamisprosentista vuosina 25-27, mutta laskelmissa arvoina olemme käyttäneet VM:n 04/2024 antamaa laskelmaa valtionosuuksista. Tässä on kuitenkin huomioitava, että tämä 04/2024 annettu laskelma ei ole lopullinen, sillä siinä ei ole otettu mukaan 2023 vuoden palveluiden kustannuksia vaan laskelmat on tehty vuoden 2022 kustannuksilla. Näin ollen laskelmaa tullaan tarkastamaan alkusyksyn aikana, jolloin saadaan tarkempi arvio myös TE palveluiden ja -tukien VOS:ta.

Tämä alla tehty arviolaskelma on yllä olevien perusteiden mukaan arvioitu, ja koskee vain TE2024- uudistuksen myötä kunnille siirtyvien tehtävien ja palveluiden kustannuksista saatavaa korvausta, jotka laskelmassa on eritelty. Muutoin oletuksena on, että pohjalla on entinen VOS. Huomioitavaa on, että kyseessä on alustava arvio, joka tarkentuu vielä alkusyksyllä 2024.

Riskeinä talousnäkökulmasta tulevaisuudessa on esimerkiksi:

- Tehtävien siirron kustannusneutraalisuus
 - Rahoituksen tason pitäisi vastata todellista tarvetta 2025 alkaen. Nyt siirtolaskelmissa käytetään rahoitusta, mitä valtio olisi käyttänyt vuoden 2023 tasossa. Työttömyys on ollut kasvussa 2024.
- Rahoituksen taso tulisi korjata todellisen tarpeen mukaan.
 - Tehtävämuutosten vaikutukset, minkä verran vaikuttaa kustannuksiin oikeasti?
 - Valtion puolelta siirtyvät "TE-maksusitoumusten hännät" ja muut siirtymäajan päällekkäiset kustannukset. Näihin tulisi saada täysimääräinen rahoitus valtiolta.

6. Miten Espoo aikoo toimia TE-palveluiden järjestämisessä edelläkävijänä muihin työllisyysalueisiin nähden ja ottaa huomioon alueen erityispiirteet (niin haasteet kuin edut)? (Espoon erityispiirteet työllisyyden kannalta, kuten korkea osaaminen sekä Keilaniemen ja Otaniemen innovaatioalue, tulisi pyrkiä huomioimaan täysimääräisesti palveluiden toteuttamisessa).

Espoo aikoo TE-palveluiden järjestäjänä edistää työllisyysalueen elinvoiman kasvua, työnantajien ja työnhakijoiden kohtaantoa sekä tarjota työllistymisiin johtavia, vaikuttavia palveluja, jotka vastaavat Espoon ja työllisyysalueen asiakaskunnan laadullisiin tarpeisiin. Alueen erityispiirteet Espoon työllisyysalueella ovat korkeasti koulutettu väestö ja voimakkaasti kasvava vieraskielinen väestö. Vieraskielisten ja nuorten työttömyysaste sekä vieraskielisten korkeasti koulutettujen työttömyys ovat muuta väestöä korkeammat. Työllistävästä aloista alueella suurimmat ovat kaupan ala, ohjelmisto- ja konsultointiala sekä julkishallinto. Espoo ja espoolaiset toimijat yhdessä muun metropolialueen kanssa toimivat Suomen talouskasvun veturina. Lähes 50 prosenttia Helsingin pörssin liikevaihdosta tulee espoolaisilta yrityksiltä ja kuudenneksi eniten patenttihakemuksia Euroopassa tehdään Espoon innovaatioyhteisössä. Yli puolet yliopistolähtöisistä startup-yrityksistä syntyvät Aalto-yliopistossa. Yritystyöpaikkojen määrä kasvaa vuosittain.

7. Miten Espoon työllisyysalueen palveluiden vaikuttavuutta aiotaan mitata ja minkälaisia tulostavoitteita asetetaan?

Espoo maksoi vuonna 2023 työmarkkinatuen kuntaosuutta 29,2 m€. Uusi työttömyysturvavastuu v. 2025 alusta on lähtötilanteessa arviolta 42 m€. Uusi työttömyysturvavastuu kattaa jatkossa kaikki etuudensaajat. Vastuu

alkaa aiemmin ja se myös kertyy nykyistä nopeammin. Vastuu kattaa sekä työttömyys- että palveluaikaisen työttömyysturvan.

Uusi kannustinmalli ohjaa työllisyyspalveluiden tarjontaa sekä palveluprosesseja: palveluiden tulee johtaa työhön ja työttömyyden pitkittyminen tulee katkaista nopeasti. Palveluita ja palveluprosesseja tulee tiivistää ja asiakkaiden saaminen oikean etuuden piiriin on tavoiteltavaa. Kannustinmallin ohjausvaikutukset ovat määritelty työllisyyspalvelujen palvelustrategian tavoitteiksi: tehokkuus ja vaikuttavuus.

Työllisyyspalveluiden tehokkuudella ja vaikuttavuudella vastataan jatkossa osittain työttömyysturvakustannuksiin. Työttömyysturvakustannusten määrätymis- ja vaikuttamismekanismit ovat työvoimapalveluita laajempia. Kustannusten kasvua selittävät useat rakenteelliset tekijät. Espoon kehityksestä jopa yli puolet selittyy demografisella kehityksellä: Väestönkasvu on kasvattanut myös työttömien lukumäärää. Työttömyyden rakenteella on oma vaikutuksensa. Ulkomaalaisten laaja työttömyys on kasvanut yli viisinkertaiseksi tarkastelujaksolla 2000–2022.

Työttömyysturvakustannusten vähentämiseen vastataan työvoimapalveluita laajemmilla työllistymistä edistävillä toimilla. Kaupungin elinvoiman kasvu ja koko kaupungin tarjoama työllistymistä edistävä palvelupolku erityisesti nuorille sekä uusille espoolaisille tukevat tätä kehitystä. Tarvitaan eri osapuolten yhteistyötä, jossa koulutuksen järjestäjät ja hyvinvointialue ovat keskeiset toimijat.

Tilannekuvaa Espoon työllisyysalueen työnhakijoiden ja työnantajien sekä työmarkkinoiden tarpeista ylläpidetään kaupunkitasoisesti. Valtuustokausittain johdetaan tavoiteltavat muutokset asiakkaiden työmarkkinatarpeisiin. Vuosittain talousarvioprosessin yhteydessä tarkastellaan tavoitteita ja mittareita näihin liittyen. Vuosittaisiin toimintasuunnitelmiin mittaroidaan operatiiviset tavoitteet (koskien hankintoja, asiakasohjausta, sidosryhmäyhteistyötä jne.) näiden palvelustrategisten periaatteiden pohjalta:

- Palvelujen tulee johtaa työhön.
- Työttömyyden pitkittyminen tulee katkaista nopeasti.
- Palveluita ja palveluprosesseja tulee tiivistää.
- Asiakkaiden saaminen oikean etuuden piiriin on tavoiteltavaa.

8. Miten työvoiman saatavuuteen ja yritysten osaavan työvoiman tarpeisiin vastaamiseen aiotaan panostaa Espoon työllisyysalueella?

Työllisyyspalveluilla vastataan siihen, että kohtaanto työmarkkinoilla paranee, espoolaiset työnhakijat työllistyvät nopeasti ja espoolaiset työpaikat täytetään nopeasti. Työllisyyttä edistetään yhdessä koko kaupungin ja kumppaneiden kanssa. Työllisyyspalveluilla vastataan kasvavan ja kansainvälistyvän kaupungin, kaupunkilaisten ja alueen yritysten tarpeisiin. Työvoimamäärän kasvu ennustetaan olevan noin 15 % seuraavan kymmenen vuoden aikana. Tämä sisältää myös huomattavan vuotuisen asiakastarpeiden määrällisen kasvun työllisyyspalveluissa.

Vuosittainen työvoimamäärän kasvu on keskimäärin 2 500 ja näistä joka kymmenes on työtön. Joka vuosi siis työvoimapalveluita tarvitsevien työnhakija-asiakkaiden määrä kasvaa noin 250 asiakkaalla väestökasvun seurauksena. Työvoimamäärän kasvun ohella myös avoimien työpaikkojen määrä on kasvanut. Viimeisen viiden vuoden aikana tarjolla on ollut keskimäärin 50 % enemmän työpaikkoja, kuin tätä edeltävällä

viisivuotisjaksolla. Viimeisen 36 kk aikana työpaikkojen täyttöaika oli keskimäärin 31 vrk ja tätä edeltävällä vastaavalla jaksolla se oli 25 vrk. Saatavilla olevan työvoiman ja avoimeksi ilmoitettujen työpaikkojen suhdetta kuvaava nk. Beveridge-käyrä osoittaa sekä Uudenmaan että Espoon kasvavasta kohtaanto-ongelmasta. Tähän ratkaisuna on suunniteltu työmarkkinalähtöistä palvelumallia.

Työllisyyspalvelujen asiakaslähtöisiä ja työhön johtavia palveluja alueen erityispiirteiden huomioimiseksi ovat mm. Osaamiskeskus ja nuorten työllisyyden edistämiseen tähtäävä ennakoiva työ, sekä muut eri kohderyhmille suunnatut, yhdessä työnantajien ja oppilaitosten kanssa rakennetut ja hankitut palvelut. Espoolaiset työnhakijat, työnantajat ja työmarkkinoille hakeutuvat uudet asiakkaat palvelevat työmarkkinalähtöisellä palvelumallilla, jonka lähtökohta on nopea ja tehokas työnvälitys. Kohtaantoa edistävät palvelut toteutetaan neljällä eri toimialan palvelumallina. Toimialojen ulkopuoliset kohtaantoa edistävät palvelut toteutetaan yleisinä työnvälitys- ja rekrytointipalveluina.

Palvelutarjonta toteutuu yksilöllisesti asiakkaiden kanssa yhdessä tunnistettuihin tarpeisiin perustuen. Asiakastarpeet ohjaavat palveluiden resurssointia, palvelutarjonnan kohdentamista, palvelumallin määrittelyä sekä kehittämistyötä ja toimenpiteitä työllisyyden edistämiseksi.

Myönteistä työllisyyskehitystä edistävät osaltaan myös kaupungin elinkeinopalvelut, jotka vastaavat mm. yritystoiminnan edellytysten, innovaatioekosysteemin sekä kansainvälisten osaajien veto- ja pitovoiman kehittämisestä. Esimerkiksi elinkeinopalvelujen koordinoima seitsemän toimijan kansainvälisesti palkittu Business Espoo-yrityspalveluverkosto vastaa yritysten moninaisesti palvelutarpeisiin yhden luukun periaatteella. Verkostossa on n. 18 000 yritysasiakaskontaktia vuosittain. Kun kaupungin yritysasiakasmäärä TE-uudistuksen myötä kasvaa, kaupungille avautuu mahdollisuus työvoimatarpeiden ohella tarttua yritysten muihinkin palvelutarpeisiin. Elinkeino- ja työllisyyspalvelujen hyvällä yhteistyöllä on mahdollisuus vahvistaa Espoon houkuttelevuutta yrityksille.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustokysymys TE-palveluiden siirtymisestä kunnille

Tiedoksi